

*Egy nem divatos művész**Kaubek Péterről*

Kaubek Péter *nem* divatos szobrász. (S ma már hozzátehetem: még kevésbé divatos „festő, rajzoló”). Sohasem volt az. (Sohasem lesz az? – Ez már előre nem tudható. Ki tudja?)

Miért és hogyan nem az?

Például pályája kezdetétől (máig) hű az élő modellek: főként az emberi fej, test közvetlen – első pillantásra: áttétel nélküli – ábrázolásához. Kifogyhatatlan érdeklődéssel, új meg új kíváncsisággal faragja kőbe, fába, márványba (ha van) – önti bronzba az emberi fejek, arcok, testek másait. Vannak (főleg plakettjein) bőven neves művészek, tudósok, írók. De igazság szerint legkedvesebbek (s talán legkiemelkedőbb darabjai is) azok, amelyekben az „egyszerű”, a legköznapibb emberi koponyát, arcot, figurát mintázza meg. Közvetlen barát, feleség, gyermek – ön maga – szomszéd, ismerős vagy akár alig ismert, akin megakad a szeme? Csupa kérdőjel. Igen, így van. De mégsem egészen. Legjobban szeretett s fő munkáinak is tekinthetők között kétségtelen, hogy éppen édesanyja, (kis)fia szerepel. (Önportréja külön szót érdemel.) Mégis – legalább ilyen hangsúllyal kapnak helyet azok a karakteres és lenyűgöző művészi darabok, amelyek – valami különös, de fontos vonzalom alapján keleties, avagy talán egyenesen keleti: ázsiai, kirgiz stb. fogantatásúak.

Akaratlanul előre szaladtam. (Bár van ilyen Kaubek Péter életművében, hogy „korai”–„későbbi” korszak, eltérő jellemzőkkel? Nem éppen egyféle igen szerves következetesség nyilvánul meg?)

Mégis, pályakezdetést említettem. Így igaz: a fent vázolt „élethűség”, emberábrázolás miért ne lett volna akár „divatos” is akkoriban? Hiszen úgy tűnhet: éppenséggel jól beleillett azoknak az éveknek a kedvelt, támogatott elvárásai közé! Ha még azt is hozzáillesztjük: munkásokat (is) mintázott, faragott – hát még a szocialista realizmus kívánalmainak is tökéletesen megfelelt! Közérthető módon az egyszerű, dolgozó ember – kell ennél jobb (divatosabb) akkoriban?

Igaz. Csakhogy ő ezzel egyidejűleg, a fent körvonalazott művészi világa nagyon elemi, kiszakíthatatlan részeként faragta, véste (kőbe, fába, bronzba) Madonnáit, készítette corpusait, keresztfáit (akár vasúti talpfából). Ez nemigen illett bele ennek a hivatalosan s erőszakosan ateista időszaknak kedves tematikába. (Voltaképpen csoda, hogy megkapta a Derkovits-ösztöndíjat.) Ugyanekkor zavarba is hozhat e téren. Hát voltaképpen egy erősen „vallásos” beállítottságú művészről van szó? A „hívő” szobrászról? Szó szerint, ma közhasználatú értelemben – nem mondanám ezt. Annál inkább valamiféle egészen más megközelítésben. Mint ahogy az

a – bizarrnak látszható, kétségtelen karakteres – tény, hogy a középpontban álló humánus, ember-, művészfek, Madonnák mellé természetesen csatlakozik nála az állatportrék megragadó sora. Főként a lovak – újabban tevék – emlékezetes, megragadó „portréi”.

Egyelőre (maradva a kiinduló motívumnál), íme, kétféleképpen is lehetne „divatos”. (Állami vezérlés és egyházi kíváncsi szerint.) De kétféleképpen *nem* az. Mint ahogy művei – a maguk módján – távol állnak (mondhatnám: fittyet hányanak) a hivatalos realizmus és az ennek ellene szegülő homlokegyenest ellentétes, „bátran ellenálló” művészi magatartásnak – egyaránt. Nála *másról* van szó.

(Ezt a *mást* itt, most aligha tudom megfogalmazni, inkább csak – továbbra is – körülírni.)

Folytatom ezt a – nagyjából pályája ívét követő – visszapillantást.

A következő periódus idején ugyancsak *nem divatos* (divatellenes), amiért makacsul figuratív, amikor pedig egyre erőteljesebben a nonfiguratív ábrázolás járja Európá-szerte (s fokozatosan itthon is), szobrászatban csakúgy, mint a festészetben stb. Henry Moore, Amerigo Tot (egyébként ugyancsak jogos) ünneplése, dominanciája, iskoláik idején Kaubek Péter tovább dolgozik elmerülten a maga emberalakú emberein, fején, testjén, fészületeken, anya-gyermeke ábrázolásokon. Szándékos dac lenne ez? – Azt gondolom: mi sem áll távolabb ettől a művésztől. S ettől a művésztől.

Mi az viszont, ami nem áll távol tőle? Mi az, ami szerves természetességgel következik, folytatódik benne, vele ezen a pályán? Ami egyenesen belőle fakad – holott: azt is mondhatná valaki, akár kezdettől külső szemlélő, hogy mi ez? Micsoda váratlan fordulat! Micsoda (szenzáció?) meglepetés?

Kaubek Péter, a Budapesten peremkerületekhez ragaszkodó, az ember, aki a nagy-marosai trafóház elszigeteltségében érzi magát igazán otthon – most már jó pár éve –, mondhatom „rendszeresen” Egyiptomba jár. S ha teheti: Indiába (Nepálba). (Mellesleg: kerékpáron.) Közvetve, majd egyre közvetlenebbül és személyesebben kapcsolódik az egyiptomi magyar régészeti ásatásokhoz. Kákosy László munkájához, személyéhez. S itt találkozik élet és mű. Kölcsönös vonzalom és életmű. (Főként a kiváló Kákosy-mellszoborra gondolok s az egyiptomi akvarellekre.)

Mit keres (és mit talál) Kaubek Péter Egyiptomban, Indiában? Nyugodtan állíthatom – választott vezérmotívumom nyomán –, hogy e téren sem divatos. Hiszen Párizsba, Itáliába stb. szokás menni, járni mostanában is (mintegy régi, íratlan hagyományként) a képzőművészeknek elsősorban. Miért pont ezekre a távoli (s ugyancsak kényelmetlen...) helyekre jár ő? (S miért, még kényelmetlenebbül: biciklivel?) Összegezve úgy fogalmazhatnám: *szegény emberként*.

Biztos vagyok benne, hogy nem azért, mert nagy elődök példája lebeg szeme előtt: például Kőrösi Csoma Sándoré, Csontváry Kosztka Tivadaré. Ahogy őt ismerem: talán eszébe sem jut.

Viszont ennek ellenére (vagy talán ezzel együtt, épp ezért?) mégiscsak köze van az említettekhez. Elsősorban én a Csontváry-rokonságot érzem.

Hiszen: mi a csuda készítette (készthette) Csontváry Kosztka legendás és rejtélyes személyét arra, hogy ő éppen Balbekbe menjen, máskor Taorminába stb.

Mert neki ott van dolga (nem máshol). Mert éppen ott van, ott vár a Neki való festeni való?

Ezen érdemes elgondolkodni.

S úgy vélem: Kaubek Péter esetében az indíttatás, az elhatározás, a terv s a kitartó kivitelezés ugyancsak hasonló. (Azért nem mondom: „ugyanaz”, mert hasonlóságukban is a másféleség a meghatározó. Egyben a nemes titok és felfejtési lehetőségének hordozója.)

Oly mértékig vagyok erről meggyőződve, hogy – netalán komolytalannak látszó módon, de megkockáztatom és vállalom – voltaképpen most, itt nem is csak egy Kaubek Péter nevű művésszel találkozunk, hanem egy „Csontváry Kosztká Péter”-rel, aki – mellesleg – nem hajlandó nevét rávésni műveire. Olyan névtelenséget vállal magára mérhetetlen szerénységgel – vagy inkább gőggel? – mint a középkori anonymusok, M. S. mesterek. S ez jól megfér nála azzal, hogy az a ritka szobrász, akinek az önábrázolása merész siker és teljes önvállalás, kétségtelen művészi és személyes identitás.

Szorongva (és sajnós, egyáltalán nem alaptalanul) kívánom neki, hogy ne a nagy előd módján végezze pályáját! Halhatatlanságban, ámde teljes elmagányosodásban, aszalt szilván tengődve, élve, éhezve, bár manapság az aszalt szilva is luxuscikk lett. S mindezzel saját korát, közönségét, pályatársait marasztalva el. Ám akkor már ugyancsak hiába. ❖

